

Sebas Parra Nuño: la lluita pel dret universal a l'educació

Les dues grans empreses de la vida professional de Sebas Parra Nuño (1946-2022), les més sòlides, les més persistents i emblemàtiques, han estat l'Escola d'Adults de Salt i la cooperació solidària amb el poble de Nicaragua.

Text > **XAVIER BESALÚ**, pedagog i membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC

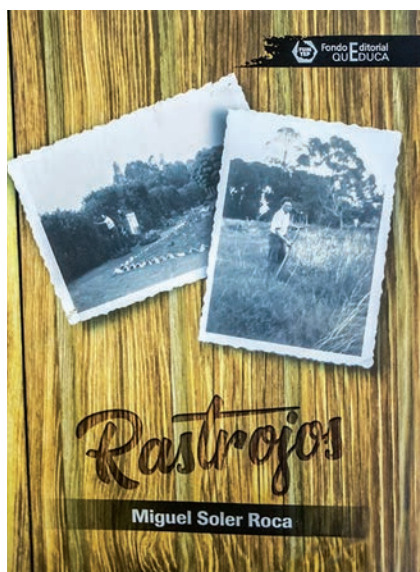
Fotos > **ARXIU DE LA FAMÍLIA PARRA CASANOVA**

La història de l'Escola d'Adults de Salt comença l'any 1976, quan l'Associació de Veïns d'una vila de Salt acabada d'annexionar a Girona decideix posar en marxa unes classes nocturnes i gratuïtes d'alfabetització i d'instrucció bàsica a càrrec de persones voluntàries. Entre aquestes hi havia Sebas Parra, que de dia feia de mestre a l'escola Dalmau Carles de Girona. Per al Ministeri d'Educació espanyol, no n'hi

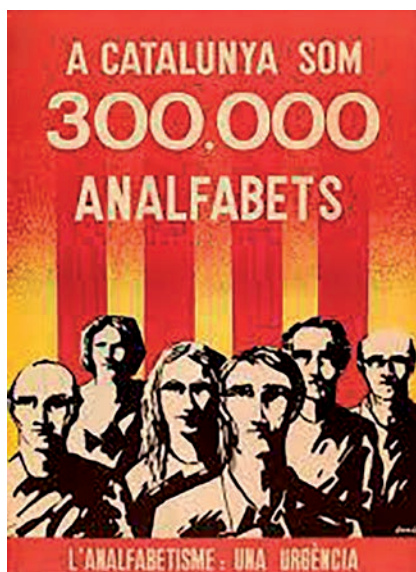
havia, d'analfabets a Girona, per tant, no calia destinar-hi cap mena de recurs. D'altra banda, el Ministeri concebia l'educació d'adults com una rèplica de l'educació primària, cosa que volia dir que les persones adultes havien de ser instruïdes semblantment a com s'instruïen els infants —sense tenir en compte que els adults tenen un gaval d'experiència, de saber i de competències adquirits i aplicats al llarg de la seva vida—, fent servir el mateix tipus

de manuals, d'exercicis i d'exàmens, i sense cap mena d'especialització per part dels mestres.

El curs següent, el Ministeri es va veure obligat a dotar econòmicament dues places de mestre d'adults a Salt. Una la va ocupar Sebas Parra, primer de manera provisional i després ja definitiva. En va esdevenir el director indiscutible, i hi va restar fins que va ser destituït, l'any 2006. Trenta anys, doncs, per edificar i dur a la pràctica un model innovador d'educació d'adults, social i comunitari, que trencava amb el model tradicional, tant en la concepció com en les metodologies i els materials utilitzats. L'Escola d'Adults de Salt sempre va tractar l'alumnat com a persones de cap a peus, competents en molts àmbits del saber, amb unes necessitats i uns interessos molt diferents dels infants en edat escolar. Això implicava prioritzar l'aprenentatge per damunt de la instrucció, seleccionar molt bé els continguts en funció de la potencialitat i aplicabilitat, organitzar les classes d'una manera oberta, flexibilitzar-ne els horaris i promoure tota mena d'activitats complementàries relacionades amb la realitat cultural, social i econòmica del moment. I, pel que fa a la metodologia i els materials, es va emprendre una renovació pedagògica completa, que va tenir com a eix vertebrador la pedagogia de Paulo Freire.

>> El darrer llibre de Miquel Soler Roca (que va inspirar el darrer llibre de Sebas Parra, Rostolls).

>> Cartell de les escoles d'adults per sensibilitzar sobre l'analfabetisme.

>> *Sebas Parra, regidor del primer Ajuntament democràtic de Girona, el 1979.*

El seu mètode prescriu que la primera feina de l'educador és esbrinar l'univers lèxic dels participants, per tal de seleccionar paraules que formin part de la seva quotidianitat i que els permetin dialogar i prendre consciència de la seva realitat. Després ve la feina de codificació i d'elaboració de fitxes, sempre acompanyades d'un suport visual fàcilment recognoscible, el diàleg franc a partir d'aquestes paraules sobre situacions i experiències viscudes, i això culmina en l'alfabetització pròpiament dita. La primera cartilla que van elaborar i fer servir els mestres d'adults de Girona és de 1981, i es titula *Para ser un poco más libres...* Entre altres paraules generadores, es van escollir aquestes: *piso, tele, médico, mercado, fiesta, vecino...* Però no va ser fàcil construir aquest nou model d'educació d'adults: es va haver de lluitar molt, primer amb el Ministeri d'Educació espanyol, després amb el Departament corresponent de la Generalitat (l'educació d'adults l'any 1988 va passar a dependre de Benestar Social, i l'any 2003 va tornar a Ensenyament) i amb el seu braç executor, la inspecció tècnica, i només va ser possible a força de militància, de formació permanent i especialitzada, de molt d'esforç i de poder mostrar uns bons resultats.

Aquells primers anys, que van coincidir amb la transició democràtica, eren plens d'il·lusió, de projectes i de grans expectatives, que van culminar amb l'aprovació del pla d'ajut a l'educació d'adults a les comarques gironines de 1979, que van signar i finançar la

Diputació de Girona i diversos ajuntaments, i que va posar les bases del que ha estat fins avui el mapa de l'educació d'adults a casa nostra. És fins i tot simpàtica la frase que s'atribueix al diputat de Cultura, Joan Saqués: «Les escoles d'adults d'en Parra i la carretera d'Espinelves són les úniques coses que em treuen la son!».

L'any 1988 va arribar a l'Escola d'Adults de Salt la demanda de col·laboració per part d'un grup d'africans de Santa Coloma de Farners, que volien iniciar unes classes d'alfabetit-

zació i no sabien com fer-ho. Ràpidament, un grup de mestres d'adults de Salt i Girona hi van respondre positivament, i van elaborar un projecte que es va fer realitat en l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally, una experiència absolutament inèdita a Catalunya, i que va merèixer el reconeixement públic quan va rebre, l'any 1991, el Premi Miguel Hernández. De fet, els darrers anys del segle passat es va començar a viure a Catalunya l'arribada intensa i extensa de molts immigrants procedents de l'Àfrica subsahariana i

>> *Candidatura del PSC a les primeres eleccions municipals democràtiques.*

del Marroc, i aquesta tendència es va fer encara més gran i diversa la primera dècada del segle XXI, de manera que l'Escola d'Adults de Salt també va haver d'adaptar la seva programació a aquesta nova realitat (més del 60 % del seu alumnat estava format per persones d'origen estranger). Per fer-hi front es va elaborar el Pla Local de Formació «Fem un Salt solidari», que pretenia acollir i alfabetitzar set-centes persones immigrades i capacitar cent joves estudiants com a monitors i, d'aquesta manera promoure-hi les relacions interculturals i millorar la cohesió social. El Pla va funcionar raonablement bé entre 2003 i 2006, però els entrebancs d'ordre polític i els incompliments en matèria de finançament el van estroncar. I no només això: el març de 2006 l'equip directiu de l'Escola d'Adults de Salt, format pels mestres Sebas Parra i Joan Colomer, va ser destituït i substituït sense ni tan sols seguir el procediment establert. L'Administració posava fi així a una experiència incòmoda, però reeixida, i apostava per un model de formació d'adults convencional.

La cooperació al desenvolupament a Nicaragua

Pocs mesos després del triomf de la revolució a Nicaragua, l'any 1981, el govern del país va posar en marxa la

Cruzada Nacional de Alfabetització, que va mobilitzar milers d'adolescents i joves i va aconseguir reduir dràsticament els escandalosos índexs d'analfabetisme del país. La revolució sandinista va generar una onada de solidaritat a tot el món mai vista; a Catalunya també. Sebas Parra no hi va poder anar, a la Cruzada, com sí que van fer altres mestres d'adults de l'entorn de Barcelona, però com si hi hagués estat: des d'aquell moment va treballar per endegar la Comissió d'Agermanament Salt-Quilalí, el 1989, de la qual va ser escollit president. La Comissió saltenca ha organitzat al llarg de tots aquests anys un total de catorze brigades de cooperants voluntaris. Sebas Parra va visitar Nicaragua per primera vegada com a part d'una d'aquestes brigades, però hi va arribar a anar fins a vint-i-tres vegades més des de llavors.

La cooperació es va fer molt intensa justament a partir de 1990, en què els sandinistes van perdre les eleccions i el mestre que havia estat responsable del Programa Nacional d'Alfabetització, Orlando Pineda, va crear l'Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador (AEPFCFA) per tal de continuar aplicant, ara des de la societat civil i amb l'ajuda de la solidaritat internacional (que no es va aturar), el model d'alfabetització que tants bons

resultats havia aconseguit. Aquesta situació va propiciar el trobament entre Orlando Pineda i Sebas Parra, dos militants revolucionaris, dos mestres enamorats de la seva feina, de manera que la cooperació va donar pas a una amistat que es va anar reforçant amb els anys: «Amb Orlando Pineda he tingut ocasió de recórrer una bona part del territori de Nicaragua... [diu Sebas Parra]. Orlando ha estat per a mi una font d'ensenyances i una font de vida. Orlando és el responsable d'una nova forma d'alfabetitzar: no només ensenyar a llegir i a escriure, sinó a viure amb dignitat, a construir escoles i centres de salut, i a crear maneres de viure i de produir noves i millors». De tot plegat en va sortir un llibre excessiu i inclassificable, escrit a quatre mans, *El sueño que fue: Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua*. Amb Orlando Pineda, l'any 2005 van assistir a l'Havana al Primer Congrés Mundial d'Alfabetització, que tenia com a objectiu principal presentar al món el mètode audiovisual d'alfabetització «Yo, sí puedo», que canviaria radicalment la manera d'alfabetitzar de l'AEPFCFA. Aquell mateix any, Sebas Parra va rebre a casa seva una notificació insòlita: l'alcalde de Managua el nomenava representant seu d'àmbit internacional per fer les gestions necessàries per pro-

>> Parra el dia de la presentació de la biografia que havia escrit Pepa Bouis (a més, hi apareixen Manel Mesquita i Josep Callís).

>> Amb la samarreta de l'AEPFCFA.

>> Amb Paulo Freire a Göteborg.

more l'ajut i la solidaritat amb la nova campanya d'alfabetització «Por una Nicaragua libre de analfabetismo». No cal dir que Sebas Parra es va esmerçar a fer efectiu i productiu aquest càrrec... El darrer curs que Sebas Parra va estar en actiu, el 2008-2009, el Departament d'Educació li va concedir una comissió de serveis perquè anés a Nicaragua i participés com a tècnic en el desplegament del programa «Yo, sí puedo». Justícia poètica?

Aquesta cooperació i aquesta solidaritat amb Nicaragua va tenir encara un altre vector. En Sebas havia estat contractat com a professor associat per la Universitat de Girona per fer classes de l'assignatura d'educació permanent als estudiants d'educació social l'any 1993. A les seves classes va ser capaç de transmetre als estudiants els seus somnis, la seva passió i, naturalment, els va parlar de les campanyes d'alfabetització de Nicaragua. No és pas estrany que alguns estudiants li fessin la proposta de dur a terme el seu pràc-

ticum obligatori a aquell país. Feta la proposta i aprovada pels responsables dels estudis, l'estiu de 1994 en Sebas va tornar a Nicaragua per negociar i signar un conveni amb l'Instituto de Promoción Humana, que va ser l'entitat que va acollir i fer el seguiment d'aquells estudiants, tutoritzats des de Girona pel mateix Sebas Parra, que justificava la decisió amb aquestes paraules: «Si les desigualtats entre les persones i les nacions són avui el problema més important de la humanitat, la possibilitat de conèixer directament la realitat dels països pobres i, sobretot, d'aprendre dels pobres, és una exigència d'uns estudis d'educació social ancorats en la realitat». Fins que es va jubilar, més de cent seixanta estudiants de la Universitat de Girona van fer el pràcticum a Nicaragua!

De Socuéllamos a Girona

Sebastià Parra Nuño va néixer el 10 de setembre de 1946 a Socuéllamos, província de Ciudad Real. Va començar el

batxillerat examinant-se per lliure en un institut de Madrid i després, gràcies a les beques, el va continuar, intern, als instituts laborals de Jumilla (Múrcia) i Villarrobledo (Albacete). També va fer el primer curs de magisteri a l'Escola Normal d'Albacete. Després d'haver fet el servei militar com a voluntari a la Marina durant dos anys i mig, va començar la seva vida laboral a Bilbao. El 1970 va arribar a Girona com a tècnic de la Rank Xerox espanyola i, poc després, va conèixer Empar Casanova, amb qui es va casar l'any següent. Entre els anys 1974 i 1975 es va examinar, per lliure, de totes les assignatures de magisteri que li quedaven a l'Escola Normal de Girona, i va obtenir el títol de mestre.

El setembre de 1975 va deixar la Rank Xerox i va començar a fer de mestre, primer al Col·legi Pericot i després al Dalmau Carles, tots dos a Girona. Fent encara de mestre al Dalmau Carles, al vespre, va començar a fer classes per a persones adultes a Salt, en una iniciativa de l'Associació de Veïns. El curs 1977-1978 va deixar l'educació primària i va passar a treballar a jornada completa a la que encara no era, però que després va ser, l'Escola d'Adults de Salt (creada oficialment l'any 1989). Hi va fer feina fins al curs 2005-2006, trenta anys justos. Com a membre de la Federació de Treballadors de la UGT, es va implicar a fons en la lluita dels mestres interins per regularitzar la seva situació i fer més transparent l'adjudicació de places, i com a membre de la Coordinadora de Mestres d'Adults, en l'extensió i la consolidació d'una xarxa d'escoles d'adults a les comarques de Girona i en la renovació de les metodologies i els materials per treballar amb persones adultes. Fruit d'aquestes lluites, l'any 1979 va néixer el pla conjunt d'ajut a l'educació d'adults de la Diputació de Girona i diversos ajuntaments de la demarcació, que va suposar una dotació de divuit educadors a Girona (comptant-hi Salt i Sarrià), Blanes, Olot, Sant Feliu de Guíxols, Palafrugell i Ripoll (l'Ajuntament de Figueres al final no va voler signar l'acord). El març de 2006 va ser destituït com a director de l'Escola d'Adults de Salt i va demanar el trasllat a la de Girona, on es va jubilar l'any 2009.

Com a membre de la candidatura del PSC (PSC-PSOE), l'any 1979 va entrar com a regidor a l'Ajuntament

>> Amb Orlando Pineda.

de Girona, però en va sortir al cap de set mesos i va deixar definitivament el partit arran del referèndum de l'OTAN, el 1986. D'altra banda, l'any 1988 va participar en la creació de l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally, de Santa Coloma de Farners, i el 1989 en la creació de la Comissió d'Agermanament Salt-Quilalí (Nicaragua), de la qual va ser escollit com el primer president. En qualitat d'aquest càrrec, l'estiu de 1990 va viatjar per primer cop a Nicaragua i es va implicar a fons en la cooperació solidària amb aquest país i, molt especialment, en les campanyes d'alfabetització que s'hi van dur a terme. El curs 1993-1994 va començar a treballar a la Universitat de Girona, en els estudis d'educació social, com a professor d'educació permanent i com a tutor dels estudiants que feien el pràcticum a Nicaragua.

Ha escrit uns quants llibres, entre els quals val la pena esmentar *La Samba Kubally* (1994), *L'Escola d'Adults de Salt: una mirada apassionada* (2007), *El sueño que fue: Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua* (2014, amb Orlando Pineda), *La força del coneixement: Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques gironines* (2020, amb Mai Garcia Breton) i *Rostolls* (2022), un llibre escrit i editat els darrers mesos de la seva vida. També va ser guionista de diversos documentals, amb Pep Caballé i Juli Suárez:

¿Qué cosa es la alfabetización, mi hermano? (2005), *La revolución tiene todas las vocales* (2012), *Leo a la vida* (2017) i *Encara som vius: Una aproximació a l'obra de Joaquim Franch* (2019).

Es va morir a Girona el primer de desembre de 2022, víctima d'un càncer de pulmó.

Tres referents imprescindibles

Hi ha tres referents imprescindibles en la lluita de Sebas Parra contra l'analfabetisme, tres grans educadors que el van marcar profundament: Paulo Freire, Miquel Soler Roca i Orlando Pineda.

Paulo Freire (Brasil, 1921-1997) és el cap de files de la pedagogia crítica i alliberadora, que, en contacte amb els treballadors pobres, la majoria dels quals analfabets, va idear i posar en pràctica un mètode d'alfabetització que conjuga l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura amb la presa de consciència tant de la realitat sociocultural que dona forma a les seves vides com la seva capacitat per transformar-la. Empresonat i expulsat del Brasil el 1964 arran d'un cop d'estat militar, es va establir a Ginebra (Suïssa), des d'on va assessorar i participar en les campanyes d'alfabetització que van emprendre diversos països que havien assolit la independència o bé iniciat processos revolucionaris. Amb el re-

torn de la democràcia, es va establir de nou al seu país fins que es va morir. El seu pensament i la seva obra estan recollits en diversos llibres, d'entre els quals val la pena destacar *L'educació com a pràctica de la llibertat* i *Pedagogia de l'oprimit*.

Sebas Parra va poder saludar personalment Paulo Freire el 1992, a Suècia, en el II Congrés Internacional de Ciutats Educadores. Però Freire ha estat una presència constant en la vida i en l'obra de Sebas Parra. El seu primer contacte va ser el 1976, arran d'un curs sobre tècniques d'educació d'adults a la Universitat Autònoma de Barcelona, i la seva visió de l'educació d'adults va ser la que va guiar des del primer moment la tasca que es va fer a l'Escola d'Adults de Salt. L'any 2001 va ser un dels fundadors de l'Institut Paulo Freire d'Espanya, amb seu a Xàtiva (València), i el 2004 va impulsar una mena de delegació de l'Institut a Girona, el Nucli Paulo Freire. En una ponència que va fer sobre «el Freire que li havia descobert la vida», afirmava textualment: «En un món caracteritzat per la desigualtat, la injustícia, la por, la falta de llibertats, la dependència, la resignació, el fatalisme, el conformisme, l'individualisme, la competitivitat i, de manera especial, l'analfabetisme polític, Freire representa la passió, el compromís, la rebel·lia, la insubmissió, l'inconformisme, la humilitat, la reflexió crítica, la lluita i, sobretot, l'esperança en la nostra capacitat de transformar el món...».

Miquel Soler Roca (Corbera de Llobregat, 1922 - Montevideo, 2021) és un mestre molt desconegut a casa nostra i especialment reivindicat per Sebas Parra. De ben petit, els seus pares van emigrar a l'Uruguai, on es va graduar de mestre. Va exercir a diverses escoles rurals i va arribar a ser un dels líders de la Federació Uruguiana de Magisteri. A partir de l'any 1961 va començar a treballar per a la UNESCO a diversos països d'Amèrica llatina, i va arribar a ser nomenat director de la Divisió d'Alfabetització, Educació d'Adults i Desenvolupament Rural. En jubilar-se, l'any 1982, no va poder tornar a l'Uruguai a causa de la dictadura militar i es va instal·lar a Catalunya, on va residir fins al 2005, que va tornar a Montevideo ja fins a la seva mort. L'any 2015 l'Associació de Mestres Rosa Sensat va publicar una antologia de la seva

obra titulada *Educació, resistència i esperança*.

Durant la seva estada a Catalunya, va assessorar la controvertida i innovadora Escola Africana d'Adults Samba Kubally i hi va donar suport, va col·laborar sovint amb l'Escola d'Adults de Salt i va participar en les campanyes d'alfabetització de Nicaragua. Tot plegat va generar una profunda amistat entre el mestre Soler i en Sebas, que va continuar un cop es va establir de nou a l'Uruguai. Arran de la seva mort, Sebas Parra va ser el promotor d'un acte d'homenatge que se li va fer el 8 de setembre de 2021, a Barcelona, i el 4 de novembre, tres setmanes després de la seva mort, va ser objecte d'una llarga entrevista, a casa seva, per a un documental que el director uruguaià José Pedro Charlo prepara sobre Miquel Soler Roca. L'any 2001, amb motiu del 25è aniversari de l'Escola d'Adults de Salt, el mestre Soler va escriure això: «Ens hem de preparar per a un segle XXI carregat de responsabilitats i de possibilitats. En primer lloc, hem de posar fi a la vergonya de l'analfabetisme

absolut i de l'absentisme escolar. Cap adult de menys de cinquanta anys analfabet, cap nen sense escola. En segon lloc, hem de debatre, progressivament, amb imaginació, amb visió de futur i amb els mitjans apropiats, com ens hem d'organitzar per fer accessible a tots els adults que ho necessitin —és a dir, a tots nosaltres— el saber que la vida contemporània fa necessari... Aquest futur, ple de feina, s'ha d'alimentar de les experiències actuals. Com la de l'Escola d'Adults de Salt. Que és un bon exemple de recerca de nous camins».

Orlando Pineda (Nicaragua, 1945) és un mestre nicaragüenc, militant del Front Sandinista que, en haver triomfat la revolució de 1979, es va incorporar plenament a la Cruzada Nacional de Alfabetització del 1980. Primer ho va fer com a responsable de la campanya a la regió de Zelaya Central i després al departament de Río San Juan, fins que el 1989 es va integrar al Ministeri d'Educació com a responsable del Programa Nacional d'Alfabetització. És autor, entre d'altres, dels llibres *La*

montaña me enseñó a ser maestro i *La pedagogía del amor en Nicaragua*.

Arran de l'agermanament Salt-Quilalí, Sebas Parra va conèixer i va connectar profundament amb la manera de fer del mestre Pineda i amb l'entitat que va crear el 1990, l'Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador. Sebas Parra explicava el mètode d'Orlando Pineda per alfabetitzar d'aquesta manera: «Molta gent que ha estudiat es pensa que el mètode és el més important per erradicar l'analfabetisme, però no, el que compta és saber enamorar. Per poder erradicar l'analfabetisme s'ha de viure amb el poble, sentir com el poble, anar a recol·lectar el blat de moro amb els camperols, parlar el seu llenguatge... Totes i cadascuna d'aquestes coses són saber enamorar. I ens va exposar les diferents fases del mètode: primer, conèixer l'entorn físic, humà, polític, social, cultural, però sobretot l'econòmic. Segon, escollir els arguments [seleccionar els temes desafians, que diria Paulo Freire]. Tercer, enamorar els líders comunitaris...».

>> A l'Escola d'Adults de Salt amb l'alcalde, Salvador Sunyer.

